

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2020/21:SfU27

Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier

Sammanfattning

Utskottet avstyrker proposition Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier och tillstyrker därmed fyra motionsyrkanden om avslag på propositionen. I propositionen föreslås ändringar i lagen om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå.

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om att riksdagen ska göra ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med förslag om permanenta uppehållstillstånd till vissa grupper.

I betänkandet finns två reservationer (S, V, MP). I en reservation (S, V, MP) föreslås att riksdagen ska anta regeringens förslag.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:182 Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier.

Fem yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier	5
Reservationer	13
1. Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier, punkt 1 (S, V, MP)	13
2. Kvalificering för permanent uppehållstillstånd, punkt 2 (V)	14
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	15
Propositionen	15
Följdmotionerna	15
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3982 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD),

2020/21:4006 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD),

2020/21:4027 av Jonny Cato m.fl. (C) och

2020/21:4030 av Fredrik Malm m.fl. (L) samt

avslår proposition 2020/21:182 punkterna 1–3.

Reservation 1 (S, V, MP)

2. Kvalificering för permanent uppehållstillstånd

Riksdagen avslår motion

2020/21:4014 av Christina Høj Larsen m.fl. (V).

Reservation 2 (V)

Stockholm den 27 maj 2021

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Mattias Karlsson i Luleå (M), Teresa Carvalho (S), Katarina Brännström (M), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Arin Karapet (M), Jennie Åfeldt (SD), Jonny Cato (C), Christina Høj Larsen (V), Fredrik Malm (L), Rasmus Ling (MP), Hannah Bergstedt (S) och Sara Gille (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2020/21:182 Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier.

Inom Justitiedepartementet har ett utkast till lagrådsremiss tagits fram och remissbehandlats. Regeringen anger att bakgrunden till utkastet är att det skärpta arbetsmarknadsläget till följd av covid-19-pandemin gjort det angeläget att överväga åtgärder för att snarast anpassa det tillfälliga regelverket om permanent uppehållstillstånd vid försörjning. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Fem motioner har väckts med anledning av propositionen.

En förteckning över regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i följdmotionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår regeringens förslag och bifaller därmed fyra motionsyrkanden om avslag på propositionen.

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att åtgärderna för att underlätta för utlänningar att kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd bör omfatta fler.

Jämför reservation 1 (S, V, MP) och 2 (V).

Bakgrund

Under 2015 var antalet asylsökande i Sverige rekordhögt, vilket medförde stora påfrestningar på det svenska asylsystemet och ett flertal centrala samhällsfunktioner. Regeringen presenterade den 24 november 2015 åtgärder för att kraftigt minska antalet asylsökande samtidigt som kapaciteten i asylmottagandet och etableringen skulle förbättras. En av åtgärderna var att införa lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (nedan kallad tillfälliga lagen), som syftar till att under en begränsad tid anpassa det svenska regelverket till miniminivån enligt EU-rätten och internationella konventioner (prop. 2015/16:174, bet. 2015/16:SfU16, rskr. 2015/16:303). Lagen trädde i kraft den 20 juli 2016 och skulle initialt gälla i tre år men förlängdes och gäller t.o.m. den 19 juli 2021.

I korthet innebär tillfälliga lagen bl.a. att uppehållstillstånd som beviljas som huvudregel är tidsbegränsade i stället för som tidigare permanenta. Lagen innehåller bestämmelser om att permanent uppehållstillstånd ska kunna beviljas vid en förlängningsprövning om personen kan försörja sig genom anställning eller näringsverksamhet. För att motverka att unga börjar arbeta i stället för att gå i skolan krävs att den som är under 25 år har fullföljt en gymnasieutbildning eller motsvarande.

Regeringen aviserade i proposition 2015/16:174 (s. 59) att den för att uppmuntra till utbildning på gymnasial nivå skyndsamt skulle ta fram ett förslag med innebörden att ett förlängt uppehållstillstånd ska kunna lämnas till ungdomar som studerar på gymnasial nivå och sköter sina studier. Det ansågs rimligt att de som har fullföljt en utbildning på gymnasial nivå men inte uppfyller kraven för uppehållstillstånd när studierna har slutförts får en viss tid på sig för att etablera sig på arbetsmarknaden.

I enlighet med vad som aviserades i proposition 2015/16:174 föreslog regeringen ändringar i tillfälliga lagen för att ytterligare uppmuntra nyanlända

ungdomar till gymnasiestudier. Tillfälliga lagen ändrades i enlighet med regeringens förslag den 1 juni 2017 (prop. 2016/17:133, bet. 2016/17:SfU19, rskr. 2016/17:239). Bestämmelser infördes som innebär att

- den som har påbörjat en utbildning på gymnasial nivå och ska beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kan få ett uppehållstillstånd med längre giltighetstid
- en utlänning kan få ett uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå för att ha möjlighet att fortsätta sina studier, om grunden för det gällande tillståndet har upphört
- den som har fått ett beslut om avvisning eller utvisning med uppskjuten verkställighet för att det saknas ett ordnat mottagande i hemlandet kan få ett uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå
- enligt lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå, som träder i kraft den 20 juli 2021, är det möjligt för den som har fått ett uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå, eller ett uppehållstillstånd med längre giltighetstid, att få ett permanent uppehållstillstånd på grund av egen försörjning även under en tid efter tillfälliga lagens giltighetstid.

Den 1 juli 2018 infördes även nya möjligheter till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande unga som fått, eller annars skulle få, ett beslut om utvisning (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358).

Enligt regelverket – de s.k. gymnasireglerna – bestäms giltighetstiden för uppehållstillstånden som huvudregel till sex månader utöver den tid som återstår på utbildningen enligt utlänningens individuella studieplan eller motsvarande. Anledningen till detta är att utlänningen ska ha en viss tid på sig att etablera sig på arbetsmarknaden och kvalificera sig för ett permanent uppehållstillstånd vid försörjning efter att ha fullföljt sin utbildning. Det kan dock förekomma att den studerande inte hinner fullfölja sin utbildning enligt planen. För att säkerställa att utlänningen även i sådana fall har sex månader på sig att etablera sig på arbetsmarknaden finns regler om uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning (prop. 2016/17:133 s. 59). Ett sådant uppehållstillstånd gäller i sex månader efter att utlänningen har fullföljt en gymnasieutbildning eller motsvarande eller en sammanhållen yrkesutbildning inom vuxenutbildningen eller liknande utbildning inom ett introduktionsprogram i gymnasieskolan.

Den som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 a eller 16 b § tillfälliga lagen eller har haft ett uppehållstillstånd för studier enligt 16 d eller 16 e § tillfälliga lagen ska beviljas ett uppehållstillstånd för fortsatta studier, om han eller hon inte har fyllt 25 år, bedriver gymnasiestudier eller motsvarande och inte tidigare har fullföljt sådana studier samt aktivt har deltagit i utbildningen (16 g § tillfälliga lagen). Uppehållstillståndet ska gälla i sex månader utöver den tid som återstår av utbildningen. En utlänning som vid första prövningen av asylansökan beviljades uppehållstillstånd enligt 16 c § för studier på gymnasial nivå när det saknas ett ordnat mottagande i

hemlandet eller enligt 16 f § ska också beviljas uppehållstillstånd för fortsatta studier om han eller hon inte har fyllt 25 år och studerar på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan (16 h § tillfälliga lagen). I dessa fall ska tillståndet gälla i tretton månader. En utlänning som har haft ett uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå eller motsvarande ska om studierna har fullföljts beviljas ett uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning (16 i § tillfälliga lagen). Tillståndet ska gälla i sex månader efter den dag examensbeviset eller motsvarande är utfärdat.

En utlänning som har haft uppehållstillstånd för studier beviljas permanent uppehållstillstånd om han eller hon har en anställning som har anmälts till Skatteverket och som gör det möjligt för honom eller henne att försörja sig och lönen, försäkringsskyddet samt övriga anställningsvillkor inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen (17 § tillfälliga lagen). Detsamma gäller för en utlänning som kan försörja sig genom inkomster från näringsverksamhet. För en utlänning som inte har fyllt 25 år får dock permanent uppehållstillstånd beviljas endast om han eller hon har fullföljt en gymnasieutbildning eller motsvarande eller vissa andra typer av utbildningar.

Av förarbetena framgår att kravet på att kunna försörja sig bör vara uppfyllt om det finns regelbundna inkomster som tillgodoser utlänningens eget uppehälle inklusive kostnaden för egen bostad och kan förväntas göra det under en längre tid. Att kunna försörja sig bör, i likhet med vad som gäller vid arbetskraftsinvandring, innebära att inkomsterna inte är så låga att utlänningen behöver försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) för att täcka kostnaderna för bl.a. boende och uppehälle. Inkomsterna ska komma från anställning eller näringsverksamhet eller en kombination av dessa. Subventionerade anställningar bör inte kunna utgöra grund för permanent uppehållstillstånd. Vid bedömningen av om inkomsterna gör det möjligt för utlänningen att försörja sig bör en sammantagen bedömning göras av hans eller hennes ekonomiska situation. Om det rör sig om en anställning måste denna vara varaktig så att försörjningsförmågan kan antas bestå en längre tid. Med varaktig anställning avses i första hand tillsvidareanställningar. Även en tidsbegränsad anställning bör dock kunna anses varaktig om det handlar om en anställning som ska pågå under en längre tid (prop. 2015/16:174 s. 60 f.).

Migrationsverket har i ett rättsligt ställningstagande (RS/017/2020) angett att det inte bör vara aktuellt att bevilja permanent uppehållstillstånd på grund av en anställning som är avsedd att vara under kortare tid än två år framåt från beslutstillfället. Av ställningstagandet framgår även att subventionerade anställningar inte kan utgöra grund för permanent uppehållstillstånd vid försörjning.

I betänkande 2020/21:SfU12 föreslog utskottet med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen ett tillkännagivande som gällde ändrade föreskrifter om försörjningsförmåga för uppehållstillstånd enligt tillfälliga lagen. Bakgrunden var att Justitiedepartementet hade presenterat ett förslag till en förordningsändring som innebar att en tidsbegränsad anställning avsedd att

vara under minst ett år från beslutstillfället skulle kunna ligga till grund för ett permanent uppehållstillstånd enligt 17 § tillfälliga lagen. Utskottet ansåg att förslaget inte borde genomföras och anförde bl.a. att utskottet vänder sig emot lätnader i regelverket som gör det enklare för personer utan skyddsskäl att beviljas permanent uppehållstillstånd.

När den tillfälliga lagen upphör att gälla den 20 juli 2021 träder lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå i kraft. Som anförts ovan innebär lagen att det under en viss tid efter att den tillfälliga lagen har upphört att gälla alltjämt finns möjlighet att beviljas uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå, uppehållstillstånd för fortsatta studier, uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning och permanent uppehållstillstånd vid försörjning. Personer som har haft uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov, synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter eller verkställighetshinder och vars uppehållstillstånd har tidsbegränsats enligt den tillfälliga lagen men inte enligt gymnasierglerna kan dock endast beviljas permanent uppehållstillstånd om de har studerat på ett introduktionsprogram under den tillfälliga lagens giltighetstid.

Propositionen

Det finns skäl att vidta åtgärder med anledning av covid-19

Enligt regeringen kan det ansträngda läget på arbetsmarknaden till följd av covid-19-pandemin antas ha gjort det väsentligt svårare för utlänningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Det innebär sämre möjligheter för utlänningar att få en sådan anställning som kan ligga till grund för permanent uppehållstillstånd vid försörjning. Situationen kan också antas ha försvårat för utlänningar att få inkomster från näringsverksamhet. I förlängningen kan det innebära att fler utlänningar förlorar sin rätt att vistas i Sverige. Det gäller bl.a. de utlänningar som omfattas av gymnasiergelverket.

Regeringen anser att det mot denna bakgrund finns skäl att tillfälligt underlätta för utlänningar som omfattas av det tillfälliga regelverket om uppehållstillstånd som för närvarande gäller i Sverige att kvalificera sig för ett permanent uppehållstillstånd vid försörjning. Några remissinstanser ifrågasätter om det är rimligt att ta fram särskilda insatser endast för vissa grupper när den rådande pandemin påverkar alla människor i Sverige. Regeringen betonar att många andra åtgärder har vidtagits för jobb, anställda och arbetssökande med anledning av covid-19-pandemin.

Tiden för att etablera sig på arbetsmarknaden ska förlängas till tolv månader

Eftersom den skärpta situationen på arbetsmarknaden till följd av covid-19-pandemin kan antas ha gjort det väsentligt svårare för utlänningar att etablera sig på arbetsmarknaden anser regeringen att tiden som en person har på sig att etablera sig på arbetsmarknaden under en begränsad period bör förlängas.

Detta bör åstadkommas genom en ändring i bestämmelsen om uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning. Under en begränsad period bör giltighetstiden för sådana uppehållstillstånd bestämmas till tolv i stället för sex månader efter den dag examensbeviset eller motsvarande är utfärdat eller en sammanhållen yrkesutbildning inom vuxenutbildningen eller en liknande utbildning inom gymnasieskolans introduktionsprogram har avslutats i enlighet med en individuell studieplan. Även om osäkerheten är stor när det gäller situationen på arbetsmarknaden bedömer regeringen att en förlängd tid för etablering underlättar för den aktuella målgruppen att etablera sig på arbetsmarknaden och därmed kvalificera sig för ett permanent uppehållstillstånd. Med en etableringstid på tolv månader kan exempelvis en provanställning övergå i en tillsvidareanställning. Ändringen kan även underlätta för utlänningar att få inkomster från näringsverksamhet som kan ligga till grund för permanent uppehållstillstånd.

En utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning innan den föreslagna ändringen träder i kraft bör enligt regeringen kunna beviljas ett nytt sådant uppehållstillstånd för tiden efter att det nuvarande tillståndet löpt ut och därigenom få sammanlagt tolv månader på sig att etablera sig på arbetsmarknaden.

Försörjningskravet ska delvis kunna uppfyllas med studiemedel

Med hänsyn till det skärpta läget på arbetsmarknaden med anledning av covid-19-pandemin anser regeringen att studiemedel under en begränsad period bör kunna beaktas vid bedömningen av om försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd är uppfyllt. För att kunna beviljas permanent uppehållstillstånd vid försörjning bör det dock även fortsättningsvis krävas att utlänningen har inkomster från anställning eller näringsverksamhet. Studiemedlen bör endast kunna beaktas som ett komplement till dessa inkomster. Vid bedömningen av om försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd är uppfyllt bör enligt regeringen hänsyn endast tas till studiemedel som ges för halvtidsstudier. Om en utlänning får studiemedel för mer än halvtidsstudier bör studiemedel för halvtidsstudier kunna beaktas, men inte mer än det. För att kunna beviljas ett permanent uppehållstillstånd vid försörjning krävs att utlänningens inkomster är varaktiga. Detta bör givetvis gälla även när utlänningen delvis försörjer sig med studiemedel. Regeringen framhåller att Migrationsverket kommer att behöva göra en framåtsyftande bedömning av om sökanden kommer att vara berättigad till studiemedel under en längre tid.

En yrkesintroduktionsanställning ska kunna ligga till grund för permanent uppehållstillstånd

Enligt den nuvarande ordningen kan subventionerade anställningar inte utgöra grund för permanent uppehållstillstånd vid försörjning (prop. 2015/16:174 s. 60 och Migrationsverkets rättsliga ställningstagande RS/017/2020). Med hänsyn till det skärpta läget på arbetsmarknaden till följd av covid-19-

pandemin finns det anledning att överväga att under en begränsad period göra ett undantag från denna ordning. Regeringen anser att om det ska göras ett undantag bör det göras i förhållande till subventionerade anställningar som inte kräver en arbetsmarknadspolitisk bedömning. En form av sådana anställningar är yrkesintroduktionsanställningarna som riktar sig till personer som saknar relevant yrkeserfarenhet eller som är arbetslösa. För att stöd för yrkesintroduktionsanställningar ska lämnas krävs att anställningen ska vara i minst sex månader. Stöd lämnas så länge yrkesintroduktionsanställningen varar, dock under högst tolv månader. Ibland finns det möjlighet till förlängning av anställningen om vissa förutsättningar är uppfyllda.

Enligt regeringen kan det antas att flera av dem som drabbats av det skärpta läget på arbetsmarknaden ingår i målgruppen för yrkesintroduktionsanställningarna enligt bestämmelserna i förordningen (2013:1157) om stöd för yrkesintroduktionsanställningar. Regeringen anser således att yrkesintroduktionsanställningar under en begränsad period bör kunna ligga till grund för permanent uppehållstillstånd vid försörjning. För att permanent uppehållstillstånd ska kunna beviljas bör det dock krävas att övriga förutsättningar för ett sådant tillstånd är uppfyllda. Detta innebär bl.a. att anställningsvillkoren inte får vara sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Samma krav på varaktighet bör ställas på yrkesintroduktionsanställningar som på andra anställningar. Även om det kan antas att det endast är ett begränsat antal yrkesintroduktionsanställningar som kommer att uppfylla kravet på varaktighet bedömer regeringen att förslaget kan underlätta för vissa att kvalificera sig för ett permanent uppehållstillstånd.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser samt konsekvenser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 20 juli 2021 och upphöra att gälla vid utgången av juni 2023. Lagändringarna ska fortsätta att gälla för överklagande av beslut som har fattats före utgången av juni 2023. Enligt regeringens bedömning behövs det inte några övergångsbestämmelser till de regler som föreslås träda i kraft den 20 juli 2021.

Regeringen bedömer att förslagen inte bör leda till några ekonomiska konsekvenser för staten som inte kan hanteras inom de befintliga anslagsramarna.

Motionerna

Avslag på propositionen

Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) begär i kommittémotion 2020/21:4006 att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärerna anför att fokus i asylsystemet måste ligga på de individer som är i behov av skydd, inte på särregleringar för dem som saknar ett sådant behov. Sverige bör inte ha regelverk som lappas och lagas utifrån att uppehållstillstånd ska beviljas en utvald grupp, i detta fall i huvudsak unga män med oklar identitet och utan

skyddsskäl. Enligt motionärerna har förslagen i propositionen även i övrigt omfattande brister.

I kommittémotion 2020/21:3982 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD) begär motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. De anför att det redan vid gymnasierregelverkets tillkomst varnades för att lagen skulle innebära ett utdraget avslag för många av dem som omfattas av den och som har oklar identitet och saknar skyddsskäl. Under de senaste åren har det visat sig att bara ett fåtal av dem som omfattas av lagen klarar av att nå upp till de modesta krav som ställs. Motionärerna anser att det enda rimliga är att denna process får ett slut och att de som inte uppfyller kraven återvänder till sina hemländer. Till detta kommer att de konkreta förslag som presenteras i propositionen har stora brister.

I kommittémotion 2020/21:4027 av Jonny Cato m.fl. (C) begär motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. De framhåller att de unga som fått uppehållstillstånd på grund av reglerna och som har stark anknytning till Sverige, klarat sina studier och står nära arbetsmarknaden tveklöst har drabbats hårt av pandemin. Motionärerna anser dock att en humanitär grund som ger personer med stark anknytning till Sverige möjlighet att få uppehållstillstånd på grund av särskilt ömmande skäl är en bättre och mer långsiktig väg framåt.

I kommittémotion 2020/21:4030 av Fredrik Malm m.fl. (L) begär motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. De anför att regeringen borde bedriva en generell ekonomisk politik för att öka sysselsättningen i stället för att besluta om särregler för en grupp som har visat sig sakna skyddsskäl och som i dag är vuxna. Motionärerna menar vidare att det inte är rimligt att försörjningskravet kan uppfyllas genom att utläningen får en offentligt finansierad anställning. Enligt motionärerna behöver Sverige en generell, långsiktig och stabil asyllagstiftning som utgår från behoven hos de människor som är på flykt och behöver en fristad.

Tillkännagivande

Christina Høj Larsen m.fl. (V) begär i kommittémotion 2020/21:4014 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om att de åtgärder som föreslås i propositionen för att underlätta för utläningar att kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd bör omfatta samtliga personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd enligt tillfälliga lagen. Enligt motionärerna har pandemin kraftigt påverkat möjligheterna att få en sådan inkomst som krävs för att få permanent uppehållstillstånd för samtliga personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd enligt tillfälliga lagen. Motionärerna anser därför att de lättnader som föreslås inte bör begränsas till dem som omfattas av de s.k. gymnasierglerna.

Utskottets ställningstagande

Sverige behöver en generell och långsiktigt hållbar asyllagstiftning. Fokus i denna lagstiftning bör ligga på människor som är i behov av skydd.

Det s.k. gymnasiregelverket har varit föremål för ett flertal lagändringar. Motivet har varit att garantera att en särskild grupp utlänningar kan beviljas uppehållstillstånd, trots att de befunnits sakna skyddsskäl och i allmänhet inte kunnat klarlägga sin identitet. Det handlar om unga personer som har uppmuntrats att genomgå utbildning på gymnasial nivå för att därefter kunna försörja sig genom arbete eller näringsverksamhet.

De lagändringar som nu föreslås för att underlätta för dessa personer att kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd är enligt regeringen nödvändiga med anledning av det skärpta arbetsmarknadsläget. Utskottet anser dock att problemen på arbetsmarknaden i första hand bör hanteras med en ekonomisk politik som minskar arbetslösheten i samhället i stort, inte genom ytterligare särregleringar för en grupp som inte har skyddsskäl.

Förslagen i propositionen har brister även i övrigt. Enligt utskottets mening är det t.ex. inte rimligt att försörjningskravet kan uppfyllas genom att utlänningen får en anställning som subventioneras med allmänna medel. Vidare finns det skäl att ifrågasätta om de föreslagna åtgärderna över huvud taget kan väntas få avsedd effekt, dvs. bidra till att fler uppfyller försörjningskravet och kan kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet således att regeringens lagförslag inte bör antas. Av det sagda följer att riksdagen inte heller bör göra något tillkännagivande till regeringen om att fler ska omfattas av de föreslagna ändringarna.

Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2020/21:4006 (M, KD), 2020/21:3982 (SD), 2020/21:4027 (C) och 2020/21:4030 (L) samt avstyrker propositionen och motion 2020/21:4014 (V).

Reservationer

1. Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier, punkt 1 (S, V, MP)

av Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Teresa Carvalho (S), Björn Petersson (S), Christina Høj Larsen (V), Rasmus Ling (MP) och Hannah Bergstedt (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2018:755) om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå,
2. lag om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå (lagförslag 2.2),
3. lag om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå (lagförslag 2.3).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:182 punkterna 1–3 och avslår motionerna

2020/21:3982 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD),

2020/21:4006 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD),

2020/21:4027 av Jonny Cato m.fl. (C) och

2020/21:4030 av Fredrik Malm m.fl. (L).

Ställningstagande

Covid-19-pandemin har haft betydande konsekvenser för den ekonomiska aktiviteten i Sverige och globalt. Under ett drygt år har flera åtgärder vidtagits för att dämpa pandemins effekter. De aktuella förslagen är ytterligare ett exempel på sådana åtgärder.

Pandemin får antas ha gjort det väsentligt svårare för utlänningar att etablera sig på arbetsmarknaden, något som i sin tur innebär sämre möjligheter för utlänningar att få en sådan anställning som kan ligga till grund för permanent uppehållstillstånd. Det finns därmed skäl att tillfälligt underlätta för dem som omfattas av det tillfälliga regelverket om uppehållstillstånd att kvalificera sig för ett permanent uppehållstillstånd vid försörjning. De förslag som regeringen lämnar tjänar detta syfte. Riktade åtgärder utesluter givetvis inte en arbetsmarknadspolitik som bekämpar arbetslösheten i stort. Vi står således bakom propositionen.

2. Kvalificering för permanent uppehållstillstånd, punkt 2 (V)

av Christina Höj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:4014 av Christina Höj Larsen m.fl. (V).

Ställningstagande

Pandemin har kraftigt påverkat möjligheterna att få en sådan inkomst som krävs för att få permanent uppehållstillstånd för samtliga personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd enligt tillfälliga lagen. De lättnader som föreslås bör därför inte begränsas till dem som omfattas av de s.k. gymnasierglerna. Regeringen bör således återkomma med förslag om att de åtgärder som föreslås i propositionen för att underlätta för utlänningar att kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd ska omfatta samtliga personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd enligt tillfälliga lagen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:182 Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:755) om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå.

Följdmotionerna

2020/21:3982 av Jonas Andersson i Skellefteå och Jennie Åfeldt (båda SD):

Riksdagen avslår propositionen.

2020/21:4006 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD):

Riksdagen avslår propositionen.

2020/21:4014 av Christina Høj Larsen m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att de åtgärder som föreslås i propositionen för att underlätta för utlänningar att kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd bör omfatta samtliga personer med tillfälliga uppehållstillstånd enligt lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för för regeringen.

2020/21:4027 av Jonny Cato m.fl. (C):

Riksdagen avslår propositionen.

2020/21:4030 av Fredrik Malm m.fl. (L):

Riksdagen avslår propositionen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:755) om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå

Härigenom föreskrivs att 4 och 5 §§ lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå i stället för lydelsen enligt lagen (2018:755) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2018:755

Föreslagen lydelse

4 §

En utlänning som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 a § lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, och som inte kan få ett nytt sådant tillstånd, eller som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 b § den lagen eller ett uppehållstillstånd som har beviljats enligt någon av 16 d–16 g §§ den lagen eller enligt 1 eller 2 § ska, om utbildningen fullföljts, beviljas ett uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning.

Uppehållstillståndet ska vara tidsbegränsat och gälla i *sex* månader efter den dag examensbeviset eller motsvarande är utfärdat eller *sex* månader efter den dag en sådan yrkesinriktad utbildning eller en sådan sammanhållen yrkesutbildning som avses i 1 § första stycket 2 b och c har avslutats i enlighet med en individuell studieplan.

En utlänning som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 a § lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, och som inte kan få ett nytt sådant tillstånd, eller som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 b § den lagen eller ett uppehållstillstånd som har beviljats enligt någon av 16 d–16 g §§ *eller 16 i §* den lagen eller enligt 1 eller 2 § ska, om utbildningen fullföljts, beviljas ett uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning.

Uppehållstillståndet ska vara tidsbegränsat och gälla i *tolv* månader efter den dag examensbeviset eller motsvarande är utfärdat eller *tolv* månader efter den dag en sådan yrkesinriktad utbildning eller en sådan sammanhållen yrkesutbildning som avses i 1 § första stycket 2 b och c har avslutats i enlighet med en individuell studieplan.

5 §

En arbetsgivare som anställer en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 a eller 16 b § lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, eller som har beviljats ett uppehållstillstånd enligt någon av 16 c–16 i §§ den lagen eller enligt någon av 1–4 §§, ska senast månaden efter den kalendermånad då anställningen påbörjades underrätta Skatteverket om anställningen. Detsamma ska gälla för en arbetsgivare som anställer en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 5, 12 eller 15 § lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, om utlänningen under den lagens giltighetstid har studerat på ett introduktionsprogram.

En utlänning som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 a eller 16 b § lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, eller som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 5, 12 eller 15 § den lagen och under den lagens giltighetstid har studerat på ett introduktionsprogram, eller en utlänning som har haft ett uppehållstillstånd som har beviljats enligt någon av 16 c–16 i §§ den lagen eller enligt någon av 1–4 §§ ska, såvida inte något annat följer av 6 §, när tiden för det tillståndet har löpt ut, beviljas ett permanent uppehållstillstånd om han eller hon har en anställning som har anmälts enligt första stycket och som gör det möjligt för honom eller henne att försörja sig och lönen, försäkringsskyddet och övriga anställningsvillkor inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Detsamma ska gälla för en utlänning som kan försörja sig genom inkomster från näringsverksamhet.

Upphållstillstånd enligt andra stycket ska också beviljas om utlänningen kan försörja sig genom inkomster från anställning eller näringsverksamhet i kombination med studiemedel för studier på halvtid.

Upphållstillstånd enligt andra stycket får beviljas en utlänning som inte har fyllt 25 år endast om han eller hon har fullföljt en

- a) gymnasieutbildning eller motsvarande,
- b) yrkesinriktad utbildning som syftar till att underlätta etablering på arbetsmarknaden och som ges inom ramen för ett introduktionsprogram i gymnasieskolan, eller
- c) sammanhållen yrkesutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen eller den särskilda utbildningen för vuxna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om försörjningsförmåga och om underrättelse till Skatteverket.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå ska införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 a §

*En yrkesintroduktionsanställning
kan ligga till grund för permanent
uppehållstillstånd enligt 5 §.*

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå

dels att 5 a § ska upphöra att gälla,

dels att 4 och 5 §§ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.1

Föreslagen lydelse

4 §

En utlänning som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 a § lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, och som inte kan få ett nytt sådant tillstånd, eller som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 b § den lagen eller ett uppehållstillstånd som har beviljats enligt någon av 16 d–16 g §§ eller 16 i § den lagen eller enligt 1 eller 2 § ska, om utbildningen fullföljts, beviljas ett uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning.

Upphållstillståndet ska vara tidsbegränsat och gälla i *tolv* månader efter den dag examensbeviset eller motsvarande är utfärdat eller *tolv* månader efter den dag en sådan yrkesinriktad utbildning eller en sådan sammanhållen yrkesutbildning som avses i 1 § första stycket 2 b och c har avslutats i enlighet med en individuell studieplan.

Upphållstillståndet ska vara tidsbegränsat och gälla i *sex* månader efter den dag examensbeviset eller motsvarande är utfärdat eller *sex* månader efter den dag en sådan yrkesinriktad utbildning eller en sådan sammanhållen yrkesutbildning som avses i 1 § första stycket 2 b och c har avslutats i enlighet med en individuell studieplan.

5 §¹

En arbetsgivare som anställer en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 a eller 16 b § lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, eller som har beviljats ett uppehållstillstånd enligt någon av 16 c–16 i §§ den lagen eller enligt någon av 1–4 §§, ska senast månaden efter den kalendermånad då anställningen påbörjades underrätta Skatteverket om anställningen. Detsamma ska gälla för en arbetsgivare som anställer en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 5, 12 eller 15 § lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, om utlänningen under den lagens giltighetstid har studerat på ett introduktionsprogram.

En utlänning som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 16 a eller 16 b § lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten

¹ Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

att få uppehållstillstånd i Sverige, eller som har haft ett uppehållstillstånd som har tidsbegränsats enligt 5, 12 eller 15 § den lagen och under den lagens giltighetstid har studerat på ett introduktionsprogram, eller en utlänning som har haft ett uppehållstillstånd som har beviljats enligt någon av 16 c–16 i §§ den lagen eller enligt någon av 1–4 §§ ska, såvida inte något annat följer av 6 §, när tiden för det tillståndet har löpt ut, beviljas ett permanent uppehållstillstånd om han eller hon har en anställning som har anmälts enligt första stycket och som gör det möjligt för honom eller henne att försörja sig och lönen, försäkringsskyddet och övriga anställningsvillkor inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Detsamma ska gälla för en utlänning som kan försörja sig genom inkomster från näringsverksamhet.

Uppehållstillstånd enligt andra stycket ska också beviljas om utlänningen kan försörja sig genom inkomster från anställning eller näringsverksamhet i kombination med studiemedel för studier på halvtid.

Uppehållstillstånd enligt andra stycket får beviljas en utlänning som inte har fyllt 25 år endast om han eller hon har fullföljt en

- a) gymnasieutbildning eller motsvarande,
- b) yrkesinriktad utbildning som syftar till att underlätta etablering på arbetsmarknaden och som ges inom ramen för ett introduktionsprogram i gymnasieskolan, eller
- c) sammanhållen yrkesutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen eller den särskilda utbildningen för vuxna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om försörjningsförmåga och om underrättelse till Skatteverket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överklagande av beslut som har fattats före ikraftträdandet.